

תורה ומידות טובות

פרשת דברים | עלון מספר 197

| כניסת שבת: 19:26 (לנוהגים 40 דק' 19:06) יציאת שבת: גאונים: 20:17 ר"ת: 21:11

אורחות חיים

"...ואתא לשוחט ושוחט לשוחט..."

סיפור נורא על מיתת צדיקים שמכפרת - מסופר על הרה"ק רבי ישכר בער מנדבורנא ז"ע

(כסו של סכו של הלומד"ר מנדבורנא בעל ה"צאל יעקב") שבעיית נדבורנא שם הנהיג את עדתו פשטה מגפת החלי-רע, והרבה אנשים נשים וטף נספו במגפה היא. באו כל העם שנשארו בחיים בבכי תמורים לרבי: רבי! תבקש רחמים עלינו! עוד מעט ואנחנו כולנו כלים!...

ציוה הצדיק לרתום מרכבה ולנסוע ליער שמחוץ ליער. כולם חשבו, כי הרבי בודאי רוצה להתבודד במעמקי היער ללא שיפריעו לו ולבקש ולהפציר רחמים על העיר. אך כשהגיעה המרכבה מחוץ ליער, נוכחו כולם לדעת כי לא כן הם הדברים, ומשהו טמיר ונעלם אופף את מעשיו של הרבי.

הרבי ציוה להעמיד את המרכבה באמצע הדרך, לרחבה, ואמר לבעל העגלה ולאנשים שנסעו עמו: אם תבוא לכאן מרכבה כבודה אחת, ובתוכה איש זקן נכבד, זקנו מגודל ולבן כשג, ויבקש מכם לנטות הצידה למען יוכל לנסוע להלאה, לא תאבו ולא תשמעו לו! ואפילו אם יצעק עליכם אל תפחדו ואף אם יאיימ עליכם בכמה איומים לא תזוזו ממקומכם, ומורא לא יעלה על לבבכם!...

האנשים קיימו מצוותו ועמדו באמצע הדרך, והנה הגיעה המרכבה הכבודה ובתוכה האיש הזקן, ויבקש מהם לתת לו לנסוע הלאה לדרך. הם לא שמעו לו, והוא איים עליהם בחרב חדה, שהוציא מתערה, אבל ללא הועיל. הם לא אזו ממקומם. ואחרי שכל איומיו לא הועילו, יצא הזקן ממרכבתו ופנקס גדול בידו, ניגש לרבי ולדאבנו ראיתי כי מידת הדין מתוחה עדיין על והראה לו את הפנקס. הרבי התבונן בכתוב... ולחש לו משהו באוזנו, וציוה לרתום את המרכבה ולחזור הביתה.

בהגיעם הביתה סיפר הרבי, כי אותו זקן היה ה"מלאך המוות" בעצמו, והוא רצה לבוא ולהמשיך במסע ההרג בעיר, וכשלא נתתי לו בשום פנים ואופן, הוא הראה לי את הפנקס שבו כתוב את ספרי החיים ואת ספרי המתים, ולדאבנו ראיתי כי מידת הדין מתוחה עדיין על כמה אלפים נפשות מישראל, ועליהם להסתלק במגיפת החלי-רע, ואז התבוננתי וראיתי שאין לי עצה אחרת לבטל את הגזירה הנוראה ולכן ביקשתי ממנו לעשות עיסקת חליפין...

שאני אסתלק בעד שתיים עשרה אלף נפשות, ונעתרו מן השמים לבקשתי, שאני יפדה אותם, ולכן אמר הרבי לבני ביתו וחסידיו: הנני נפרד מכם! כי אני הולך לבית עולמי!... ובכך תכסור ותעצר המגיפה! וכך הווה, מיד עצם את עיניו ועלה בסערה השמימה, והמגיפה נעצרה!... (מתוך "פנינים")

מענייני הפרשה

מאת הגאון הגדול אב"ד בד"צ "זרע אמת" ואב"ד "יורה דעה" זורנו הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל וא, א. ולכאורה קשה מדוע אמר "הדברים", והרי אלו תוכחות, וכמו שפירש רש"י ז"ל שכל מקום ומקום מורה על תוכחה אחרת?

אלא הסבירו המפרשים, שלפי האמת אינם אלא דברים, לפי שכל אלו התוכחות שמוכיח בהם את ישראל, הם לא עשו אף לא אחת מהם, כי אותו הדור שעשאו כבר הלכו לבית עולמם, וכמו שנאמר (לקמן ב, טז): "ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה וגו', ויאמר ה' אלי", וזה היה בשנת הארבעים.

ומשה לא אמרם אלא כדי לאיים עליהם, כי היו בהם כאלו שהיו כשעשו אבותיהם את הדברים האלה, אלא שהיו פחותים מבני עשרים. וכן רצה גם לנסותם, לראות אם יהיה מי שיטען כנגדו ויאמר, אנו אין בנו שום דבר מאלו הדברים שאתה מוכיחנו. ומרוב ענותנותן לא אמרו לו דבר, אלא קבלו את תוכחתו. ואע"פ שאמר להם (כמדבר לב, יז): "והנה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים" שתקו, ולא דברו דבר.

אלה הדברים וא, א. איתא במדרש (דברים רכב א, ט): הלא הוא דכתיב (משלי כה, כג): "מוכיח אדם אחרי חן ימצא ממחליק לשון". מוכיח אדם אחרי, כדי להביאם אחרי, עד כאן דברי המדרש. וצריך ביאור מה הקשר של פסוק זה לכאן?

אלא הסבירו המפרשים, דהנה איתא במדרש (דברים רכב א, ט), אילו אדם אחר הוכיחם, היו אומרים זה מוכיחנו? אבל משה שאמר (כמדבר טז, טו): "לא חמור אחד מהם נשאתי", אמרו זה ראוי להוכיח.

וההסבר הוא, כי מי שהוא ממונה על הציבור להשיג עליהם ולהוכיחם מפני שנותנים לו שכר, קשה לו להוכיחם, כיון שהעם יאמרו שמוכרח להוכיח, מפני שהוא ממונה על כך, ואין כונתו לשם שמים, אבל משה רבינו שאמר לא חמור אחד מהם נשאתי, לו נאה להוכיח, כיון שלא יחשדוהו.

וזה כונת המדרש, מוכיח אדם אחרי, שכל כונתו רק לתכלית להביאם שילכו אחרי ויחזיקו במצותי, ולא מפני תועלת עצמו, זה ימצא חן יותר ממחליק לשון, מאותו אדם שמיפה את דבריו כדי למצוא חן, ולקבל פרס עבור תוכחתו, שאין כונתו לשם שמים.

עוד הסבירו, דהנה אמרו חז"ל (כתובות קה:), האי צורבא מרבנן דמרחמו ליה בני מתא, משום דלא מוכחו להו במילי דשמיא. והאי דשנאו ליה בני מתא, משום דמוכחו להו במילי דשמיא. וההסבר הוא, שתוכחות על דברים שבין אדם לחברו אנשים שומעים יותר, מכיון שהשכל מחייב שלא לעשותם.

אבל במילי דשמיא, שונאים האנשים כאשר מוכיחים אותם על זה. לכן דייקו חז"ל ואמרו, דלא מוכחו להו במילי דשמיא, דהיינו, שבדברים שבין אדם לחבירו הוא מוכיח אותם ואינו חושש שישנאו אותו, כיון שהשכל מחייבם, אבל במילי דשמיא הוא פוחד להוכיחם.

אבל האמת היא, שמוכיח שכל כונתו היא לשם שמים, ואינו מפחד מפני האנשים שישנאוהו על שמוכיחם במילי דשמיא, "ברצות ה' דרכי איש גם אויבו ישלים איתו" (משלי טז, ז), ולבסוף יעשו לו גם הם לאוהבים. וזו הכוונה, "מוכיח אדם אחרי" כדי להביאם אחרי, דהיינו להוכיחם על דברים שבין אדם למקום, שבטבעם אין האנשים רוצים לשמוע ממנו, בכל זאת הוא ימצא חן, יותר מהאדם שמחליק בלשונו.

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר ערבה מול סוף בין פארן ובין תופל ולבן וחצרות ודי זהב וא, א. הסבירו המפרשים פסוק זה בדרך מוסר והתבוננות. "בעבר הירדן", כאשר ימות האדם, יעבור מנחל שוטף שהוא העולם הזה הדומה לירדן בשאון גליו, לקברות יובל זהו "במדבר בערבה". לכן מה היא העצה, כיצד יש לאדם להתנהג, "מול סוף", שתמיד יהיה נגד עיניו סופו ותכליתו, שיזכור יום המיתה.

"בין פארן", פירוש, בין אם יפרה וירבה ומזלו יצליח בעולם הזה, "ובין תופל", בין אם מזלו גרוע, בכל מצב ומצב של האדם, תמיד יהיה לנגד עיניו סופו ואחריתו. ועל ידי זה "ולבן", יתלבן במעשיו. "וחצרות", שיהיה שוקד בחצרות א-לקינו, הולך לבתי כנסיות ובתי מדרשות ויושב ועוסק בתורה. "ודי זהב", שיסתפק במה שיש לו, שיהיה די בעיניו הזהב שיש לו, ולא ייגע להעשיר.

וכמו שהסבירו המפרשים בפרשת מטות את הפסוק (כמדבר לא, כא): "ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר ציוה ה' את משה".

וביאורו, אדם הרוצה לדעת מהי חוקת התורה וכיצד להתנהג, תחילה צריך לקבוע זמן ללימוד התורה, חק ולא יעבור. וכיצד יגיע האדם לדרגה זו, ע"י (שם פסוק כג): "אך את הזהב ואת הכסף", אך" בא למעט, כלומר, שימעט בענייני זהב וכסף ולא ייגע להעשיר. וכן אמר שלמה המלך (משלי כג, ז): "אל תיגע להעשיר". ועל ידי זה יכול האדם להתעלות במעלות התורה והיראה, ע"י שישים נגד עיניו ולבו, מהי תכלית האדם בעולם הזה.

אנו מתעתדים להוציא לאור ספר שו"ת נפלא של מורנו הרב הגאון הגדול ר' יעקב נסים עטייה שליט"א

לכל המעוניין לסייע ולהקדיש להצלה רפואה ולהבדיל לע"נ נא ליצור קשר בטלפון: 054-8416719

דעת גדולי רבותינו

הרב יחיאל זצ"ל
פינשטיין

הזמן חולף גער בו קלות באומרו: "תפסיק להפריע לי ללמוד..." אדהכי והכי המריא המטוס והפליג ליעדו. רבי שמואל עוד נותר שקוע רבן רבן בשיחה, וכשסוף סוף סיים את השיחה והבין כי הפסיד את הטיסה, לא הצטער. "ברוך השם", אמר בסיפוק. "הפסדתי משהו בשביל תורה!"

תלמידיו של רבי שמואל מספרים, כי פעם ירד שלג גדול בברוקלין, השלג הכבד ומזג האוויר הסוער מנעו מכולם ללכת ברחובות קריה. לא יכלו להתנייד ממקום למקום לא במכונית ולא ברגל, וכך גם רבי שמואל נותר באותו היום סגור ומסוגר בביתו, עמל ויגע על תורתו, מבלי יכולת להגיע לשיבת מיר, אשר בראשה עמד.

אך כשהגיעה השעה בה הוא היה רגיל למסור מידי יום את שיעורו, רוחו סערה עליו והסתובב בבית כשנפשו עגומה עליו. הן אמרו חז"ל: "מתלמידו יותר מכולם", באמצעות מסירת השיעור יש לו יכולת להתחדד יותר בהבנת העניינים על ידי דיבור חברים, להבין את השיעור ברובד נוסף עמוק יותר, וכיצד שייך לוותר על כך? כיצד שייך להימנע היום ממסירת השיעור? הוא הסתכל בחלון ולפתע ראה מול עיניו אמבולנס חולף מתחת לבית, ובאמצעות שלשלות שהניחו על הגלגלים הם מצליחים לנוע מרחוב לרחוב למרות השלג הכבד.

מיד יצר קשר טלפוני עם חברת הצלה וביקש לברר אם יש להם כעת אמבולנס פנוי לקחתו אל הישיבה למסירת השיעור. הם שהכירו את רבי שמואל ואת אהבתו המופלגת לתורה, מיהרו לשלוח לביתו אמבולנס שלקח אותו אחר כבוד לשישיה. זהו צימאון לתורה שאין בדומה לו! כך זוכים להשיגים כה מופלאים! (מתוך 'אורחותיהם אמלל' הרב אליעזר טורק שליט"א)

הקשות שבמקדש. הוא כלל לא שם לב לשעון. מדי יום ביומו היה על תלמידיו לגשת אליו ולומר לו כי הסדר הסתיים, והנהג עם הרכב ממתין לקחתו הביתה. יום אחד, לאחר סיום הסדר, ניגש אליו התלמיד האחראי על ההסעה ואמר לו כי היום הנהג הקבוע לא יכול להגיע, ובמקום זאת צריך להזמין מונית. "אם כך", אמר רבי יחיאל מיכל בשמחה, "אני יכול ללמוד עוד כמה דקות, ואחר כך נזמין את המונית". הוא פתח שוב את הגמרא, התיישב ללמוד בחשק רב, וכל הענין פרח מזכרונו לחלוטין - הוא נשאר ללמוד עוד חמש שעות ברצף!...

רעייתו הרבנית הצדקנית מרת ליפשא פינשטיין ע"ה, שהיתה בת גדולים, בתו של מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל, סיפרה פעם, כי היתה להם פגישה במקום מסוים, ובזמן ההמתנה ראה רבי מיכל ספר של אחד הראשונים שהיה מונח במקום. חיש מהר הוא שקע בעומק העיון, וסוף דבר היה שהפגישה התבטלה - לא היה שייך שרבי מיכל יעזור באמצע הלימוד...

מעשה דומה סיפר לי בחור ששהה פעם עם הגאון רבי שמואל בירנבוים זצ"ל, ראש ישיבת מיר בארצות הברית, בעת שהמתין בשדה התעופה למטוס. הבחור אמר לרבי שמואל כי בעוד דקות אחדות פותחים את דלתות המטוס, וכדאי לשים לב לשעון כדי שחלילה לא יפסיד את הטיסה. רבי שמואל הנהג בראשו לאות הן, אולם המשיך לשוחח עם מאן דהו בעומקן של סוגיות.

לאחר כמה דקות הודיעו במערכת הכריזה כי על הנוסעים לעלות על המטוס, ורבי שמואל נענע בראשו בקוצר רוח ואמר: "כן, כן, אני כבר עולה", ולאחר שהתלמיד ניסה שוב ושוב להזכיר לו כי

שלמה המלך אומר במשלי: "בלב נבון תנוח חכמה" (ויל, לג). הקדוש ברוך הוא ממתין לראות מה האדם רוצה באמת, משמים בודקים מה הלב שלו חפץ, ובהתאם לזה הוא מקבל כלים שעמם הוא יכול להתקדם. נכון שאסור לנו לשקר את עצמנו, ואנו יודעים מה הלב רוצה... אבל אפשר וצריך לתקן זאת. ישנם עוד כמה ימים עד יום קבלת התורה, וגם אם הלב רוצה עשירות וגדולה, בידינו לעבוד בשבוע זה על הלב להכניס בו חשק ותשוקה לתורה ולעבודת השם יתברך. התשוקה שזכינו לראות ולשמוע אצל מאורי הדורות, היתה הדגמה חיה ומובהקת כיצד נראה מי שחי את דברי ה'אור החיים' הקדוש הידועים כפשוטם: "אם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טיב התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה".

המשגיח הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א מספר כי שמוע פעם מהגאון רבי שרגא גרוסברד זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז' לצעירים, אודות רבו מרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, בעל ה'ברכת שמואל', כי כאשר היה מוסר שיעורים וקורא את הגמרא היה נראה שמח ומאושר, מדושן עונג ממש.

כך תיאר זאת רבי שרגא בלשונו: "רבי ברוך בער היה נראה כמי שנמצא בתוך סעודה מדושנת, שאוכל בשקיקה ובתיאבון כל כפית... הוא קרא כל מילה ומילה בברירות, בתענוג, בעינים ברוקות מאושר. ראינו את ההשתוקקות לקרוא, לבלוע כל מילה; ראו עליו בחוש את מליצת הפסוק: "כמו חלב ודשן תשבע נפשי" (תהלים סג, ו). זוהי התורה הקדושה!".

קראתי מה שכתבו על הגאון רבי יחיאל מיכל פינשטיין זצ"ל, ראש ישיבת 'בית יהודה', ועל גודל השאיפות שלו, והדברים מרעישים. לעקור את רבי מיכל מהסטנדרט בסיום ה'סדר' היתה מן המלאכות

סיפור לשבת - מרן בעל ה"בן איש חי" לא פסק גירסיה נפומיה בכל הנסע כשהוא רכוב על הגמל...

מספרים, כי בדרכו לארץ הקודש, עבר הבן איש חי זיע"א, גם בארם צובא. משם נתלו אליו מצאצאיה וגדוליה ללוותו וירושלמה. והנה סיפרו הם אחר כך, כי במשך כל היום, אף בזמנים בהם היה יושב הבן איש חי במרכבתו על גמל, היה גורס בעל פה ללא הפסק, כדרך חסידים ואנשי מעשה שלומדים תמיד לימודם על-פה - למען יוכלו לעסוק בו בכל עת. ולא די בזה, כי גם בחצות לילה ממש, כך סיפרו, היה הבן איש חי ניעור ואומר 'תיקון חצות' ולומד עד אור הבוקר, כאילו היה עוד בביתו, ולא בתוך מסע ארוך ומפרך.

מספרים, כי כאשר הגיע הבן איש חי זיע"א לירושלים, פנה אל ישיבת המקובלים בית-אל, ושם פגש בראש הישיבה הרב ידידיה רפאל אבו-אל-עאפיה זיע"א, שהיה תלמיד נכדו של הרש"ש זיע"א, וכונה בפי כל בשם 'היר"א'. דיברו השניים בסודות עמוקים, והיר"א אף הראה לו ספר 'עץ חיים' עתיק שהיה בו כתב יד של הרב החיד"א זיע"א. לאחר מכן נפרד הבן איש חי מעל פניו כדי ללכת לחברון. אך מיד אחר שהלך בן איש חי, אמר היר"א לבניו כי קרבו ימיו להפטר מזה העולם ועל כן שילכו ויחזירו את הבן איש חי, כי רוצה הוא למסור לו איזה דבר, קודם פטירתו. הלכו הבנים, אך כל מה שהשתדלו למצוא את בן איש חי ולהחזירו - לא הצליחו, כי אז היתה הדרך רחוקה.

ומספרים, כי בעת אשר שב הבן איש חי לחפש אחר היר"א, מצא כבר את בניו וישיבים שבעה על פטירת אביהם. וכשמעו כי רצה למסור לו משהו - הצטער

את השיר 'אמרתם כה לחי' וכתוב שם שחיברו 'מרן היר"ח הטוב נר"ו' (נטריה רחמניה ופרקיה - כך היו כותבי בעבר במקום 'שליט"א'), היינו שכבר בחייו התפרסם והודפס לכל ישראל. והנה היום כבר ידוע ומפורסם כי למי שיש נשמה שכוללת את כל כללות ישראל - זוכה הוא ששיריו ופיוטיו מתפרסמים בקרב כל ישראל.

מספרים, כי בבואו של הבן איש חי זיע"א לחברון, רצה לעלות אל קברות אבותינו במערת המכפלה. כשהגיע, נאמר לו שהשלטונות הערביים לא מרשים ליהודים לעלות, אלא שבע מדרגות בלבד. ששמע זאת, ביקש מהשי"ח שלהם שיתחשב בו, כי הוא בא מבגדאד וכי הוא רק מבקש לעלות למעלה. אך אותו רשע לא רצה לתת לו לעלות. פנה אליו הבן איש חי בחכמתו העצומה וקרא בפניו את הפסוק: "כי שוחד יעור עיני חכמים, ויסלף דברי צדיקים". ואמר את הפסוק בעברית אבל את המלים 'חכמים' ו'צדיקים' אמר בערבית. ששמע השי"ח מילים אלו נשתחד ונתעוור ונתן לו לעלות ולהיכנס.

מספרים, כי כשחזר הבן איש חי זיע"א ממסעו בארץ הקודש, הביא עמו משם אבן קטנה, ואת אבן זו קבעו בקיר הקרוב לכניסה המרכזית של בית הכנסת-הגדולה, בו היה דורש בכל שבת. על האבן היו חרוטות המילים 'אבן מארץ ישראל', וכל העוברים על המקום בהכנסם לבית הכנסת, היו נוגעים בה ומנסקים את אצבעותיהם. הבן איש חי הביא עמו גם שקים אחדים של עפר קדוש מארצנו הקדושה, אותו זרה על פני קרקע הכניסה של בית הכנסת שלא היתה מרוצפת, המסך בעמוד 4

הרבה על הדבר וחשב אולי רצה שיוציא עבורו איזה חיבור, וניסה יחפשו על כתביו בעניין, אך לא הצליח, כי בניו היו שקועים באבל עמוק ולא מצאו פנאי לזה, והצטער הרבה שלא יכול היה לעשות רצונו של הצדיק.

מספרים, כי כשבא הבן איש חי זיע"א לבקר בארץ, הסתובב בכל מקום, ובין היתר הלך לקבר בניו בן יהודע, הסמוך לעיר צפת תובב"א. בעמדו שם, הרגיש כי הוא מקבל רוח מיוחדת ושנתוספו לו רזי דרזין, תלי תלים, גדולי גדולים, קודש הלולים, ונעשה כמעין המתגבר, על כן קרא לרוב ספריו בשמות כשמות 'בניהו', 'בן יהודע', 'בן איש חי', 'בן איש חיל', 'רב פעלים', 'מקבצאל', על פי הכתוב: 'ובניהו בן יהודע בן איש חי (חיל) רב פעלים מקבצאל' (שמואל כ"ג).

מספרים, כי בין הביקורים שעשה הבן איש חי זיע"א בארץ, הלך אצל קבר רשב"י במירון, ושמע ששירים שם את השיר 'בר יוחאי נמשחת אשריך' של חכם רבי שמעון לביא זיע"א. מלוויו ראוהו תעכב ועומד שם מהורהר מאוד. אחרי זמן התעורר משרעפיו והתחיל לשיר כבכורה עולמית את שירו שחיבר זה עתה - 'אמרתם כה לחי'. הוא חיברו לפי א"ף ב"ת ולא לפי אותיות שמו, כי לא רצה לפרסם עצמו.

שיר זה התפרסם בתוך כל קהילות ישראל באשר הם, ונפוץ בכל העולם כולו, עד לכדי שיש רבים החושבים מרוב פרסומו כי מקורו מעתיק עתיקין, ולא יודעים שהבן איש חי הוא שחיברו. ומספרים, כי בביתו של חכם רבי מרדכי אליהו שליט"א (זצ"ל), יש ספר 'אדרא רבא' ו'אדרא זוטא' שבסופו הדפיסו

מעיינו המשפט

נזאת הגאון הגדול אב"ד בד"צ "זרע אמת" ואב"ד "יורה דעה" מורנו הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

ונשאר לנו לברר מה שקנסוהו לסגור את החנות חודש ימים ויש לו לבעה"ב הפסדים מרובים, האם השכיר צריך לשלם או לא. והנידון הוא פועל שפשע האם חייב מנזק של "שבת". ונראה שיש לפטורו, שאפילו שומר על בהמה ואבדה בפשיעתו שצריך לשלם דמי הבהמה, פטור מלשלם "דמי שבת" על התקופה שאין לבעלים בהמה לחרוש עימה, או להשכירה לאחרים. וכמבואר בשו"ע (ח"מ סי' ק"ז ס"ו) וז"ל: השוכר פרה מחבירו ונולדה בה מכה בפשיעת השוכר שלא מחמת מלאכה, יש אומרים שהוא פטור מלשלם, כיון שסופה להתרפאות מאותה מכה לא היא אלא שבת, ואין שבת בבהמה, לפיכך אם מתבללת כמה ימים פטור, כיון שסופה להתרפאות. ויש מחייבים. (והסבאל האלפאנה נלאה עיקר, עכ"ל.

וכתב הש"ך (ס"ט, סק"ה) וז"ל: נראה דהוי ספיאק דדינא והמוציא מחבירו עליו הראיה וכו', עכ"ל. ועיין בסמ"ע (ס"ט, סק"י וכן סק"ט), ועיין עוד בקצוה"ח (ס"ט, סק"ג).

וכתב המהרש"ל (סימן כג) מיהו שבת בלא נזק, כגון שסגרה בחדר שאינה יכולה לעשות מלאכה, פטור. ואפילו שהש"ך פסק כדעיה שניה מ"מ יכול לומר 'קים לי כדעיה ראשונה'. אומנם אינו דומה כ"כ לחנות, שבבהמה כתב הסמ"ע (סי' ק"ז סק"ט) שיש סברא לפטור שבת, וז"ל: לשון הטור [סעיף ו'], דדוקא באדם לא מחשבינן מכה שסופה להתרפאות אלא שבת, לפי שאינו עומד למכור הלכך לא אפחת ליה מכספיה, אבל בהמה שכל שעה עומדת למכור, ואם בא למוכרה ודאי תשוה פחות מחמת מכה זו, חשיב נזק וחייב, עכ"ל:

וא"כ לומר סברא זו, גם חנות שלא עומדת להמכר, יש סברא לומר שצריך לשלם דמי שבת. ומ"מ בשומרים יש מחלוקת אם חייב במבטל כיוסו של חבירו, שכתב הרמ"א (סי' ל"ג ס"ז) וז"ל: מיהו אם בא בעל הפקדון ואמר: תן לי פקדוני ואני ארויח בהן בעצמי, והלה מעכב בידו, חייב ליתן הרויח מכאן ולהבא, עכ"ל.

אמנם הש"ך (ס"ט, סק"ט) כתב וז"ל: ורש"ל ב"ש"ש פרק קמא סי' ל' פסק דאפי' תבעו לדין ואמר לו תן לי פקדוני כי יש לי ריוח ברור ומברר דבריו זה מעכבו פטור דמבטל כיוסו לא היה אלא גרמא ע"ש, ע"ג.

הרי שיכול לומר 'קים לי' כדעת הש"ך, שאפילו שומר פטור במבטל כיוסו. וא"כ בניד"ד שפשע שמכר נגד החוק בשעה שאסור לפתוח לחנות מ"מ מה שמפסיד הבעלים מחמת שהחנות מתבללת, נראה שזה הוי כשבת של בהמה שפטור. ועיין עוד בשו"ת חת"ס (ח"ו סי' קע"ח) שכתב כמה חילוקי דינים במבטל כיוסו של חבירו. ודין זה שייך בהרבה מקרים, כגון מי ששכר רכב ועבר על חוקי התנועה, צריך לשלם את הקנסות. ולפעמים מצוי מי שהיה שכיר בחנות מכולת, צריך לרשום בקופה כל סכום שנכנס, ואם לא רשם את כל הסכומים, ובא פיקוח ממס הכנסה וראו שלא רשם כל מה שצריך לרשום, והטילו קנס גדול, השכיר חייב לשלם את הקנס.

היוצא מכלל האמור לעיל: מי שהוא שכיר בחנות של בעה"ב, ופתח את חנותו לאחר שעה אחת עשרה בלילה (בלא רשותו של בעה"ב), ועבר בזה על החוק, וקנסו אותו בסך 2000 ₪, וכמו כן קנסו אותו שאסור לו לפתוח את החנות חודש ימים, וע"י כן נגרמו לו הפסדים מרובים, על השכיר לשלם את הקנס בן ה-2000 ₪, אולם על מה שהושבת החנות, נראה לפטור, דהוי כמו שבת בדמה שאין שבת, ובכל מקרה עדיף לבוא לפני בית הדין שבקי דיני ממונות, ויחליטו מי עליו לשלם ומה פטור. ועל כל אדם להזהר בכל החוקים של התנועה וכדומה, בכדי שלא להגיע לידי נזקים. והיי רצון שנוכח להגדיל תורה ולהאדירה ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בבריאות איתנה ונהורא מעליא איכ"ר.

שכיר בחנות שעבד בשעה שהחוק אוסר ובעה"ב קיבל קנס, ועוד שסגרו את חנותו למשך חודש מי צריך לשאת בהוצאות הללו?!

כששוחט ג' פעמים עופות קטנים. כ"כ רש"ל (בספרו י"ט"ב ב"ק הגוזל קמא ס' כ"ז), עיי"ש.

וכן מבואר בשו"ע (ח"מ סי' ק"ג ס"א) וז"ל: רועה שומר שכר שהעביר הבהמה על הגשר, ודחפה אחת מהן לחברתה ונפלה לשבולת נהר (פירוש מקום שמים נגרים נכח), הרי זה חייב, שהיה לו להעבירם אחת אחת, שאין השומר נוטל שכר אלא לשמור שמירה מעולה, והואיל ופשעו בשמירתו בתחלה והעביר כאחד, אף על פי שנאנס בסוף בעת הנפילה, הרי הוא חייב, עכ"ל. הרי שכשאדם מקבל שכר מחייבים אותו אפילו על צד רחוק, וא"כ נראה בניד"ד שהוא שכיר, ופשעו במלאכתו שלא היה לו לפתוח את החנות בשעה שאסור לפתוח, א"כ זה הוי כפשיעה, וחייב בקנס שקנסו את בעה"ב שהוא בעל החנות.

ומה שהשוכר צריך לשלם את הקנס, הוא משום שזה כמי שהזיק בנזק ישיר בגלל פשיעתו במלאכתו, שכל אדם שמקבל שכר, הוי כמקבל על עצמו כל נזק שיעשה בגרמתו, וכ"פ החת"ס (ח"מ סי' ק"מ) שכתבת לעיל.

אלא שקשה מדברי הרמ"א (בסי' ק"ג ס"ג) שכתב וז"ל: סופר שכתב שטר וכתב מנה במקום מאתיים, או המזיק לחבירו בעצתו שיעץ לו, או שליש שהחזיר שטר שלא היה לו להחזיר, כולם פטורים, דלא הוי אלא גרמא בנזקין, ע"כ.

ועיין בש"ך (ס"ט סק"ג) שכתב וז"ל: וכן משסה כלב בחבירו סי' שצ"ה ופורץ גדר לפני בהמתו סי' שצ"ו ס"ד והשולח את הבער' ביד חש"ו סי' תי"ח ס"ז וליבה וליבתו הרוח שם סעיף ט' וכופף קומתו [קמתו] של חבירו לפני הדליקה שם סעיף י"א ותקע באזנו סי' ת"ך סכ"ח וכה"ג כולם גרמא ניהו ופטורין, עוד איתא בטור ופוסקים הנותן סם המות לפני בהמת חבירו פטור מדיני אדם דלא הוי אלא גרמא וכ"כ הרמב"ם סי' רפ"ד מהל' נזקי ממון ותימה שלא כתבו המחבר בשום מקום, עכ"ל.

ולכאורה יוצא מדין שכיר סופר שטעה פטור, משמע ששכיר פטור בגרמא, אמנם בשו"ת לחם רב (סי' ק"מ) כתב לחלק בין סופר שטעה בשטר וגרם להזיק ממון אחר, לבין שומר שגרם להזיק את הכשות (בסי' ל"א ס"ה), שבגרם להזיק את הכשות אפילו בדרך רחוקה, חייב, אמנם בענין קנס, לכאורה הוי כממון אחר שהזיק, שלא הזיק את החנות עצמה. אולם, נראה שכאן שכל רגע עומד ומפחד מהקנס שהשילטונות קונסים הרי"ז נחשב כנזק בגוף החנות שעובד בה. וה"ה לנהג שקיבל קנס מחמת עבירת תנועה, נראה שחייב לשלם את הקנס לבעה"ב, ומסתמא כל שכיר נהג מקבל על עצמו שאם יעבור על חוקי התנועה ויקנסוהו עליו לשלם הקנסות.

וכן יש לכאורה ראייה משו"ע (ח"מ סי' קכ"ח ס"ג) וז"ל: ...אין לך מי שנתפס על חבירו ויהיה חבירו חייב לשלם לו, חוץ מן הנתפס מפני המס הקצוב על כל איש ואיש בכל שנה, או הנתפס על התשורה שנותן כל איש ואיש למלך בעברו עליהם הוא או חיילותיו, הרי זה חייב לשלם לו, והוא שיקחו ממנו בפירוש בגלל פלוני, בפני עדים, עכ"ל. הרי לנו שצריך לשלם סך קצוב שחבירו שילם במקומו.

שאלה: אדם שעובד שכיר בחנות של כל מיני מוצרים, ועפ"י החוק מותר לפתוח את החנות עד שעה אחת עשרה בלילה, ושכיר זה עבד בחנות עד שעה שתיים עשרה בלילה, בלי הסכמת בעל החנות, וקנסוהו לבעל החנות בסך 2000 ₪. עוד קנסוהו שחודש ימים צריך לסגור את החנות מי צריך לשלם את הקנס, וכן את כל הנזקים שנגרמו לבעל החנות, האם האחריות מוטלת על בעה"ב, או על השכיר שעבר על החוק בלא רשות בעל הבית?!

תשובה: לכאורה נראה שכיון שהשכיר בחנות עבר על החוק וגרם הפסד לבעה"ב, הוי גרמא בנזקין, וקיי"ל שפטור מדיני אדם, וחייב דיני שמים. אמנם, כיון שהשכיר דינו כשומר שכר שחייב בהיזק של גרמא, שהרי כל פשיעה בשמירה היא גרמא, וחייב עליה, לכן נראה שעל השכיר לשלם את הקנס. וכן הדין באומן או פועל שפשעו וגרמו נזק, חייב. וכמ"ש החת"ס (ס"ת ח"מ סי' ק"מ) והוב"ד בפתיח תשובה (סי' נ"ה סק"א) וז"ל: האמת יורה דרכו דלא נאמרו דיני גרמי וגרמא אלא באינש דעלמא המזיק חבירו, אבל מי שבא לידו בתורת שמירה או שליחות חייב אפילו על צד רחוק ונפלא, וכל פשיעות השומרים ועיות שליחות כד מעיינת בהו אינם אלא גרמא בעלמא ואפ"ה חייב וכו', עכ"ל.

ושוכר דינו כשומר שכר, וכמ"ש הש"ך (ח"מ סי' ק"ו סק"א) וז"ל: כל האומנין שומרי שכר הן. כתב הסמ"ע ובדרישה הוכחתי דדוקא באומן דקבלנות קאמר דהוה שומר שכר משא"כ פועל שכיר יום עכ"ל.

ואף דלכאורה האי טעמא שייך ג"כ בשכיר יום, יש לחלק, שכיון שהשכירות שנותנין להן אינו בשביל השמירה אלא עבור המלאכה שמתקנין ועוסקין בו, אלא שבהנאה שנתנו לו לתקן ולא לאחר, באותה הנאה מיחשב לשומר שכר, והנאה כזו אינה שייכת כי אם בקבלן שמניח אותה המלאכה בידו עד גומרו ונתנו לו שכרו, משא"כ שכיר יום, שהיום נותן לזה ומחר לאחר, וכל כה"ג אין שייך לומר בו בהנאה שנתנו לו וכו', דהא לא נתנו לו אלא עבור שנתדמן לפניו זה. והראיה, שלמחר יתנהו לאחר. ועוד יש לחלק, דסתם קבלן עושה המלאכה בביתו ושייך בו שמירת הכלים מגנבים מביתו, משא"כ בשכיר יום, דמסתמא הוא עושה המלאכה בבית הבעלים ואין השמירה עליו.

והש"ך (בספ"ק) חלק על הסמ"ע וכתב שלפי המסקנה בש"ס בפרק האומנין דף פ', משמע שאין חילוק, וכיון דקיי"ל ששוכר דינו כשומר שכר, אפילו אם עושה את המלאכה בבית בעה"ב הוי שומר שכר. ובקצות החושן (סק"א) הביא את מחלוקת הסמ"ע והש"ך, ועיין עוד בקצות החושן (סי' ע"ב סק"ד) מש"כ שם. ועיין עוד בתיבות המשפט (ס"ט, בילוריס סק"א), ובפתיח תשובה (ס"ט, סק"א).

וא"כ בניד"ד גם הסמ"ע יודה לש"ך שדינו כשומר שכר, דעד כאן לא כתב הסמ"ע שדינו כשומר חינו, היינו על הבית שעובד בו, אבל בפעולה שעושה יש לו אחריות כמו שומר שכר, וכמבואר בשו"ע (ח"מ סי' ק"ו ס"ד) וז"ל: המוליק חטים לטחון, ולא לתתן, ועשאן סובין או מורסן; נתן קמח לנחתום ועשאן פת נפולין; בהמה לטבח, וניבלה; בשכר, חייבים לשלם דמיהם. ואם שחט בחנם, אם היה טבח מומחה, פטור; ואם אינו מומחה, חייב, עכ"ל.

והסביר הסמ"ע (ס"ט, סק"י"ג) וז"ל: בחנם אם היה טבח מומחה פטור. דכיון שהוא מומחה ואינו גריל לבוא מןמחלה זה לידו, אמרין דמזל דבעל הבהמה גרם לו שבא מכשול זה לידו, אבל שחטו בשכר חייב דה"ל לזהר טפי, עכ"ל: וכתב הש"ך (ס"ט, בסק"ז) מתי נקרא מומחה,

נקודות אור | סיפורים של תיקון מיזות | אנשים שחזרו לכור מחצבתם | וחיזוק לאלו שעדיין...

שיחה מעיומה של טרגדיה... היה זה ביום ששי, י"ח בטבת תשנ"ח. הרה"צ רבי מרדכי לאווי זצ"ל - בנו בכורו של כ"ק האדמו"ר מטאהש זי"ע, נערך כמדי יום לתפילת שחרית בשעת בוקר מוקדמת. הוא התעטף בטלית והתעטר בתפילין, ועם התחלת התפילה - חווה התקף לב קשה, קרס על מקומו בלי דופק ונשימה, לתדהמת סובביו... כוחות ההצלה חשו למקום, אך לא נותר להם מה לעשות.

רבי מרדכי השיב את נשמתו לבורא במיתת נשיקה, בתוך רגע קט נפטר, ואיננו כי לקח אותו אלוקים. עסקני הקהילה וגבאי הרבי החלו בהכנות קדחתניות להלוויה, מנסים לארגן בזמן הקצר שנותר להם עד כניסת השבת - הלוויה מכובדת כראוי לכבודו של הנפטר הדגול. הבשורה על הפטירה הפתאומית וההלוויה הצפויה, הכתה את כל שדרות הציבור בקנדה, בארצות הברית וגם בארץ, כרעם ביום בהיר.

הוא היה בסך הכל בשנות החמישים לחייו, בשיא פריחתו, והכל צפו לו גדולות ונצורות. לפתע, אסון כה קשה וכואב! בשעה היעודה להלוויה, התקבצו בחצר בית המדרש הגדול בקרית טאהש שבקנדה אלפי יהודים, שבאו לחלוק כבוד אחרון לנפטר החשוב. בעיניים דומעות הביטו במיטת המנוח, כשמכל עבר נשמעים קולות בכי ונהי על סילוקו של צדיק.

הכל המתינו לאביו הגדול - האדמו"ר מטאהש זי"ע, שיבוא להשתתף בהלוויית בנו בכורו זצ"ל. השעה היעודה לצאת ההלוויה חלפה עברה, אך דמותו של הרבי אינה נראית בפתח

הדלת. המשתתפים הוסיפו להמתין בסבלנות. מהם שמדברים בגדולתו של המנוח ומהם שמבכים את לכתו בדמעות שלישי. אך חצי שעה נוספת חולפת, והרבי אינו מגיע...

עם התמשכות הזמן, החלו נישאים מבטי תמיהה לעבר הדלת הסגורה. נישאו השערות שונות לפשר העיכוב, היו שאמרו כי הרבי מצדיק עליו את הדין באהבה, אחרים אמרו כי העיכוב נובע מטעמים טכניים. הכל הסכימו כי עיכוב שכזה לא קורה סתם כך, ישנה סיבה לעיכוב הממושך.

בשלב מסוים, נכנסו בני המשפחה לחדרו של הרבי, מבקשים לברר את הסיבה לעיכוב. להפתעתם, מצאו את הרבי משוחח בטלפון, ומבין שברי המשפטים הבינו כי מדובר באשה קשת יום ששלום ביתה התערער, המספרת באוזני הרבי את סאת יגונה... האשה כלל לא ידעה, כי הרבי עמו היא מדברת, נמצא באחד הרגעים הקשים בחייו - בין פטירת בנו להלוויה. הרבי האזין לה בקשב, לא זירז אותה ולא מיהר את דבריה, אלא נתן לה לספר את כל מאובי לבה, לשפוך ולפרוק את כל המעיך עליה.

והאשה סיפרה פרק אחרי פרק בסבלנות, איך החלו נישואיה באושר, איך נולד הילד הראשון, כיצד מערכת היחסים הלכה והתערערה, ועד שהגיעה למסקנה כי חיי המשפחה שלה עלו על שרטון. והרבי? הרבי מקשיב. שומע. תומך. מייעץ. מאזין. נאנת. הוא לא אומר אף מילה על ההלוויה הממתינה בחוץ, לא חושף את תחושותיו לנוכח האסון הנורא שקרה במעונו רק הבוקר.

כל כולו נתון להקשבה לאשה הבוכיה, בכל כוחו הוא מרוכז בתמיכה בה, בדברי עידוד וחיזוק, בייעוץ נבון ובהשתתפות כנה... בחוץ

מתחוללת סערת רגשות, הכל בוכים על פטירתו של בנו, ונקל להבין כי הבשורה הקשה הוא לא אומר דבר, ממשיך להאזין לה בסבלנות אין קץ, מוסיף להעתיך עליה טללי נוחם וברכות חמות, מעודד אותה ומייעץ לה כדת מה לעשות, למענה ולמען משפחתה, כאילו שעת קבלת קהל שגרתית היא זו...

רק כשהאשה רגועה ומפוייסת, רק כשהרבי חש כי התחזקה וקיבלה כוחות חדשים - בירך אותה הרבי, והניח לאבל ולכאב האישי האצור בתוכו מזה שעה ארוכה, לפרוץ החוצה בהלוויה נסערת ורוויית דמעות... את הסיפור שמענו מאחד ממקורבי הרבי זי"ע שהיה עד לו, וממנו נלמד כמה חשוב להקדיש את תשומת הלב, לזהות יהודי הנתון במצוקה, ולהעניק לו מזמנו, מיכולת ההקשבה שלנו.

לא צריך להיות פרופסור גדול או לתת סיוע של ממש - הסיוע הגדול ביותר הוא להקשיב, להיאנח יחד עם הזולת, להתחבר לכאב המעיך עליו ולהיות לצדו ברגעים הקשים של חייו. נכון, לכולנו יש ימים עמוסים, ימים רוויי עשייה, ימים שאין בהם רגע דל. הבה נראה לנגד עינינו את דמותו של הרבי מטאהש זי"ע, שברגע הקשה בחייו העמיד את מלוא תשומת לבו וזמנו לטובת אשה הנתונה בצער, שדקות לפני מעמד ההלוויה לבנו מחמדו, לבו כאב ודאב בסאת צרותיה של אשה מישראל.

זה כל מה שנדרש מאיתנו, זה מה שנוכל לעשות, וזו התרומה הגדולה ביותר למען זולתנו. הבה נקשיב, נתחבר, נשתתף עם הזולת, נקדיש את תשומת הלב הדרושה כדי להיות כתובת לפרוק את מועקות הלב, הבה נתמסר לחזק לב נשבר, כי ברגעים הקשים ביותר - זו המתנה שלנו: 'והחזקת בו!' חבילות כבודות מדי... (הכל אשך קונצסקי שליט"א)

המשך מעמוד 2 - סיפור לשבת - כדי שכל הנכנס בשערי בית הכנסת יזכה לדרוך באדמת ארץ ישראל. כל זאת נעשה כמנהג העתיק המיוחס לפסוק "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו". הנהגה שבקדושה הייתה עניין מאוד נחשב אצל רבינו יוסף חיים - הבן איש חי זי"ע"א, וכך גם הנהיג את צאן מרעיתו במשך חמישים שנות מלכותו תוך שהוא מראה להם שלכל יהודי באשר הוא, מה פשוט שיהא

יש בו את הכוח לעלות מעלה מעלה במעלות הקדושה והטהרה. והיה מראה להם שכל הנהגה אפשר לקבל באהבה ולהדר בה, גם אם במחשבה ראשונה נשמע שהיא לא ברית ביצוע. והוא עצמו - הנהגתו לו - גבוה מעל גבוה!

מספרים, כי בימי בחורותו, התענה שש שנים כסברת ספר הקנה כידוע ומפורסם, "שש שנים יעבוד,

העלון יוצא לאור להצלחת הגה"צ נשיא מוסדות אורות חיים ומשה

הרה"ג דוד חנניה פינטו שליט"א

ולע"נ טרת אימו הצדקת

מודלן מזל בת מוחה שמחה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.

ולרפואה שליטה לה"ה **אברהם בן רחל ה"ו**

ולזוג הגון והצלחה לה"ה **אורן בן שרה זרי ה"ו**

ולזוג הגון והצלחה לה"ה **שמעון בן שרה זרי ה"ו**